

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΕΝ ΤΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΙ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ *)

Ὁ Ἅγιος ἐνέπνευσε καὶ ἓνα χρυσοχόον καλλιτέχνην. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ὑπάρχουσιν ἀριστουργήματα χρυσοχοϊκῆς. Ἐκεῖ δικρίνεται ἡ καλλιτεχνικὴ εὐφυΐα τοῦ Καλαρυῖτου Γεωργίου Μπάφα, τοῦ κοινῶς γνωστοῦ ἀκόμη *Διαμάντη* ἐκ τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς του, ἐπίσης χρυσοχόου. Τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν του μαρτυροῦσιν ἡ ἀργυρᾶ Λάρναξ τοῦ Ἁγίου, ἐφ' ἧς ἀπεικονίζεται ἡ κοίμησις τοῦ Ἁγίου καὶ ἄλλα σχετικὰ, ὅλα λαμπρὰ, ἐντεχνα, καὶ ἡ μεγάλη ἀργυρᾶ εἰκὼν, ἣτις παριστᾷ τὸν Ἅγιον ἐν τῷ μέσῳ, περὶ δὲ εἰς δώδεκα ὀρθογώνια διχμερίσματα τὰς κυριότατας πράξεις τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ πολιούχου Ζακύνθου καὶ ὁ πολύτιμος ἐπίσης ἐξ ἀργύρου πολυέλαιος. Ἡ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ ἔχει κυτίον ἀργυροῦν, ἐν ᾧ φυλάττεται ἡ χεὶρ τοῦ Πολιούχου. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τούτου ὑπάρχουσι μικρογραφίαι παριστάνουσαι τὸν βίον καὶ θαύματα τοῦ Ἁγίου. Μεγάλῃς καλλιτεχνικῆς ἀξίαις εἶνε ἐπίσης τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐκκλησίας, διότι τὸ ἀργυροῦν περικάλυμμα εἶνε ἔξοχον ἔργον τοῦ ἰδίου Μπάφα, ὅστις εἰς 30 τετραγωνίδια ἔδειξε τὴν δεινότητα τῆς τέχνης αὐτοῦ. Ἐν γένει τὰ ἔργα τοῦ Καλαρυῖτου καλλιτέχνου ὅλα εἶνε ἔξοχα, ἀντάξια τοῦ Cellini καὶ ἄλλων μεγάλων Ἰταλῶν χρυσοχόων.

Δυστυχῶς καθαρίζονται συχνὰ διὰ τῆς προτριβῆς διαβρωτικῶν κόνεων καὶ οὕτω καταστρέφονται κατ' ἀρχὰς αἱ γωνίαι, αἵτινες δίδουσι τὴν ἐντεχνον ἀξίαν εἰς τὰς γραμμὰς καὶ τέλος φανερώνεται καὶ ὀπή. Οὕτω, ἂν ἡ ἀρχὴ δὲν λάβῃ πρόνοιαν, τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα, σὺν τῷ χρόνῳ, θὰ χαθοῦν.

Ἰδωμεν τῶρα τὰ φιλολογικὰ ἔργα, ἅτινα ἐγράφησαν διὰ τὸν ἡμέτερον Ἅγιον.

Τῷ 1876 ὁ Σέργιος Χ. Ραφτάνης ἰδημοσίευσε ἐν Ζακύνθῳ: *Τὰς τέσσαρας ἡσυχαστικὰς ἀκολουθίας τοῦ ἐν Πατρὶς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης τοῦ θαυματουργοῦ, μετὰ νέου συναξαρίου, εἰκοσιτεσσάρων Οἰκῶν καὶ τινων ἐγγράφων ἐν παραρτήματι*. Τοῦ Ἁγίου αἱ ἀκολουθίαι προηγουμένως ἐτυπώνοντο εἰς Βενετίαν. Καὶ εἰς Ἀθήνας ἐγένοντο τινὲς ἐκδόσεις.

Εἰς τὰς ἀκολουθίας ὁμοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου δὲν εὐρίσκομεν πολλὴν ποίησιν. Ποιηταὶ τούτων εἶνε ὁ λόγιος Ζακύνθιος Ἀγγελοσσυμά-

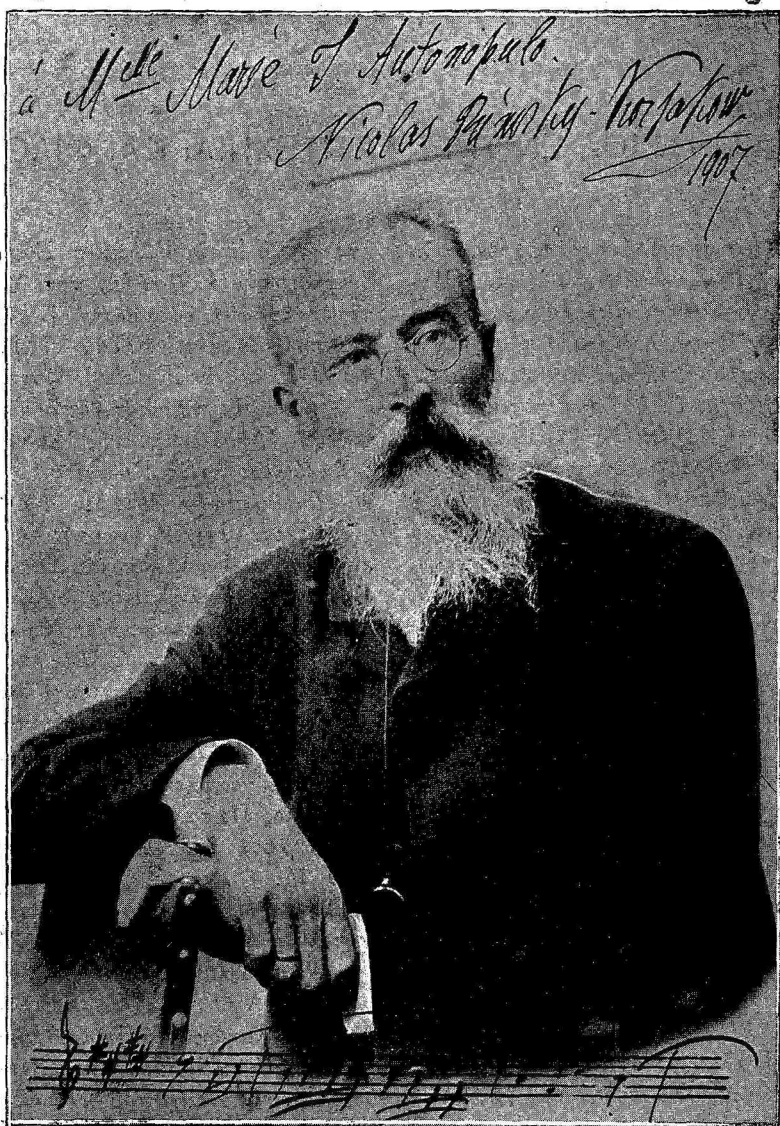
κης καὶ ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Σὺμπανδρος, οὔτινες ἔγραψαν τὴν ἀκολουθίαν τῆς *Μνήμης*. Τοῦ δευτέρου ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ τῷ 1738 καὶ ἀκολούθως τῷ 1774, 1781, 1790, 1817, 1839 ἐπίσης ἐν Ἑνετίᾳ. Ὡστε τοῦ Σὺμπανδρου ἡ Ἀκολουθία περισσότερον διεδόθη.

Τὴν Ἀκολουθίαν τῆς Ἀνακομιδῆς ἐποίησεν ὁ Ζακύνθιος ἱερεὺς Γεώργιος Ἰωαννοῦλης. *Κανὼν Παρακλητικὸν* ἔγραψεν ὁ Ζακύνθιος Ἀντώνιος Μαρτελάος, ὁ γνωστὸς λόγιος καὶ διδάσκαλος τοῦ Φωσκόλου καὶ Σολωμοῦ. Ὁ ἱερεὺς Στυλιανὸς Χαλκωματᾶς, Ζακύνθιος, ἔγραψε *Κανὼνα λιτανευτικόν*. Ὁ Λευκάδιος Ἀγγελος Κονιδάρης ἔγραψε τοὺς *Εἰκοσιτέσσαρας Οἰκούς* εἰς τὸν Ἅγιον. Ἐπίσης καὶ ἀνώνυμοι ἐνεπνεύσθησαν καὶ ἔγραψαν, μετὰ τούτων συγκαταλέγεται ὁ γράψας ἀκολουθίαν διὰ τὴν ἀνακομιδὴν καὶ ὁ γράψας *Κανὼνα λιτανευτικόν*. Ὁ κ. Ἀναστασίου Παπαγιαννόπουλος Παλιός κατέχει χειρόγραφον ἐκ φύλλων 18 καὶ μεγέθους 0,18 × 0,24.

Δυστυχῶς λείπει ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Ἀρchetαι δὲ *Κοντάκιον ἤχος πλ. δ'.* Τῇ Ὑπερμάχῳ. *Τὴν καλλονὴν ἱεραρχῶν...* καὶ εἶνε ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Εἰς τὸ δέκατον φύλλον εἶνε *Κανὼν Λιτανευτικὸς καὶ παρακλητικὸς* εἰς τὸν μέγαν ἐν Ἱεράρχοις Διονύσιον, συντεθεὶς παρὰ τινος ἐλαχίστου ξένου καὶ ἀφιερθεὶς τῷ ἐκλαμπροτάτῳ Κφ Κφ Νικολάφ Μοκρί (sic) εὐπατρίδῃ. Εἰς τὸ τέλος τοῦ φύλλου ἀναγινώσκεται: «Τέλος ταύτης τῆς παρχαλήσεως» τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης καὶ προστάτου Ζακύνθου ἐνὶ εἰναι ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτολοῦ βοηθὸς, σκέπη, προφύρει, φύλαττε ἐν ὑγείᾳ Εὐτυχείᾳ μακρομήρευσιν (sic) εἰς: ἔτι (!!) πολλὰ ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου δούλου σου. Πόνος Νικολάου τοῦ Ἀναγνώστου Σκορδυλλίου.... ἐκ πολλῶν λεγομένου, ταπεινὸς ὑπογράφω 1789 Αὐγούστου 30, 5'. πλ.» Ἐπειτα ἀρχεται ἡ ἀκολουθία: «Τῇ κδ' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τὴν ἀνάμνησιν ἐορτάζομεν τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης ἡνίκα ἐκ Στροφάδων πρὸς νῆσον Ζακύνθον ἀνεκομίσθη». Ἡ ἀκολουθία αὕτη ἀρχεται ἀπὸ τῆς 14ης σελίδος. Τὸ χειρόγραφον τελειώνει μὲ τὰ ἐξῆς: «... καὶ γὰρ ἐκ βρέφους τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐνεστερνησάμενος...» Διὸ εἶνε ἀτελής ἡ ἀκολουθία.

Εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ραφτάνη ὁ ἀνωτέρω *Κανὼν* φέρει ἄλλον τίτλον, δηλαδὴ οὔτε ἀναφί-

*) Τέλος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΡΖΑΚΩΦ

•Ο εοχάτως θανὼν μέγας Ρώσος μουσουργός

ρει ὅτι ἐγράφη ὑπὸ ξένου, οὔτε ὅτι ἀφιερώθη τῷ Ζακύνθῳ εὐπυχρίδῃ Μακρῇ. Ἐπὶ πλέον τὸ χειρόγραφον ἔχει καὶ τὸ ἐξῆς, τὸ ὅποιον λείπει εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ραφτάνη :

«Τὴν σὴν μητέρα προσάγομεν εἰς πρεσβείαν, ὥς προστασίαν καὶ κραταίωμα καὶ σκέπην, ὅλων καὶ καύχημα καὶ ἀντίληψιν, αὐτῶν ὅτις ἐκείνους πάντας ἡμᾶς ἐλέητον, ὁ μόνος ὁ ὑπάρχων πολυέλεος». Ὡστε τὸ χειρόγραφον ἔχει τὴν σχετικὴν ἀξίαν.

Περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἐκτὸς τῶν Συναξαριστῶν, κατέγειναν καὶ ἄλλοι τινές. Ἐκ τῶν βιογράφων τοῦ Ἀγίου οἱ καλλίτεροι εἶνε οἱ Χοϊδῖμοι Κατραμῆς καὶ Χιώτης καὶ εἰ κ. κ. Α. Χ. Ζώης καὶ Α. Μπισκίνης.

Καὶ οἱ ποιηταὶ μας ἐνεπνεύσθησαν. Ἐκ τού-

των ἀναφέρονται τὸ γνωστὸν σονέτο τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ Σολωμοῦ, τὸ ὅποιον μετέφρασεν ὁ πεφιλημένος ἡμῶν ποιητὴς κ. Στέφανος Μαρτζώκης, καὶ τὴν λαμπρὴν Γούμενον τῆς Ἀραφωνήτρας τοῦ ἀγαπητοῦ ποιητοῦ κ. Ἀνδρέου Μαρτζώκη.

Ὁ Πολιοῦχος τῆς Ζακύνθου θὰ εἶνε πάντοτε ἀγνὴ ἐμπνευσις, ὅπως ἀποκτήσῃ ἡ Τέχνη ἔργα λόγου ἀξία, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ πίστις, διότι ἡ πίστις ἐνέπνευσε τὰ μεγαλειότερα ἀριστουργήματα· ἀναφλέγει τὸ θάρρος εἰς κρίσιμους περιστάσεις, εἶνε παρήγορος ἄγγελος κατὰ τὰς θλιβεράς τοῦ βίου στιγμὰς, εἶνε ἀληθὴς ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων.

Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

